

évfolyamaiban megjelent legjobb tanulmánynak járó díj győztesének kihirdetése (1: 80–82, 2: 66–68), egy konferenciabezámoló (2: 69–70), egy megemlékezés Thomas J. Gasque-ról (3: 71–75), egy korábbi tanulmányhoz kapcsolódó kiegészítés, illetve korrekció (3: 76), valamint egy rövid, a folyóirat negyedik, különszámát bevezető, az ukrajnai háború eddigi emberi és kulturális veszteségeiről megemlékező cikk a szerkesztőtől (4: 1–4).

WENDL DÁVID

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2333-9448>

ELTE Eötvös Loránd Tudományegyetem

Bölcsészettudományi Kar

Debreceni Egyetem

Bölcsészettudományi Kar

Rivista Italiana di Onomastica 29. (2023)

Főszerkesztő: ENZO CAFFARELLI. Società Editrice Romana – ItaliAteneo, Róma.

998 lap (1. kötet: 477 lap, 2. kötet: 521 lap)

1. Az olasz névtani szakfolyóirat két kötetben kis híján ezer oldalra kiterjedő, 29. évfolyamának tartalmát a rovatok szerint foglaljuk össze.

2. **Tanulmányok, kisebb közlemények.** Az évfolyam e rovataiban 22 tanulmány sorakozik. A személynevekkel ezúttal viszonylag kevés írás foglalkozik. ÁNGEL IGLESIAS spanyol nyelvű írásában a *Francisco ~ Paco* nevek szócikkén keresztül mutatja be több évszázad közmondásai alapján összeállított névszótára alapelveit (123–138). ENZO CAFFARELLI (több statisztikai adatbázis alapján) a *ferro* 'vas, fém' szóval kapcsolatban álló családnevek mai előfordulási gyakoriságát és a névviselők számát vizsgálja (a *Ferrari* a 4. leggyakoribb családnév, a továbbiak: *Ferraro* 43., *Ferri* 65., *Fabbri* 76., *Ferro* 103., *Ferrante* 113., *Ferretti* 142., *Magnani* 247., *Ferrero* 321., *Ferrario* 502., *Fabris* 543.; *Tagliaferri* 927. stb.).

A helyneveket vizsgálják a következő tanulmányok szerzői: Terjedelmes írásában ENZO CAFFARELLI Szűz Mária nevének helynevekben való megörökítéséről ír (53–90); GUIDO BORGHI a latin *Ceresium* helynév (ol. *Ceresio*, a Luganói-tó másik neve) etimológiáját boncolgatja (212–221). IVANA VERMIGLIO egy 1831-ben a Földközi-tengerből rövid időre kiemelkedett, vulkanikus eredetű sziget (többszörös és többféle) névadásának felidézésével arról értekezik, hogy ez az aktus erősen összefügg a birtoklás(i vágy) jelenségével is (547–563). Ide vonható még PIERANGELA DIADORI tanulmánya is, amely a vendéglőneveket állítja elemzése középpontjába olasz/kínai viszonylatban; a városok szerint csoportosított és vizsgált névanyag (mely a Tripadvisor utazási tájékoztató 2022. évi honlapjáról származik) megtalálható a tanulmány függelékében (170–201).

Egyéb kategóriákba tartozó, illetve átfogó jellegű témákkal foglalkoznak a következő tanulmányok: RICHARD COATES angol nyelvű, egy korábbi (2006-os, a *Language* című folyóiratban publikált) tanulmányában már kifejtett, a tulajdonnevek mibenlétére,

lényegére vonatkozó elméletére (*TPTP* = The Pragmatic Theory of Properhood) tér vissza (15–36). ROBERTO RANDACCIO egyfelől Carlo Collodinak (a *Pinocchio* szerzőjének) beszélő neveit veszi górcső alá (37–52), másfelől egy írástévesztés (*V* római szám helyett *U*: *V. Károly* → *U. Károly*) frazeológiai összefüggéseit foglalja össze (635–639). MAURO MAXIA egyik írásában a szárd Chiaramonti városka hajdani karmelita kolostorának névadóival, illetve személy- és helynévi vonatkozásainak történetével foglalkozik (91–111), a másikban pedig elemzi a szárd Perugas városka ősi műemlékének nevét (*Pozzo Sacro del predio Canopoli* ’Canopoli prédiium szent kútja’) (139–148). GUIDO BORGHI a Kasmírhoz köthető burusaszki szigetnyelv elnevezését etimologizálja ILIJA ČAŠULE elmélete nyomán (113–122); másik (igen terjedelmes) írásában pedig azt boncolgatja, hogy az iskolai oktatásban mely tantárgyak keretében ismerhetik meg a diákok a névtan (és az indoeuropeisztika) alapjait (565–604). LEONARDO TERRUSI áttekinti az Itáliában az utóbbi negyven évben keletkezett, irodalmi névadással foglalkozó névtani szakirodalmat (149–167). MASSIMO FANFANI a *Velma*, *Veleda* márkanévek példájából kiindulva azt a folyamatot vizsgálja, amikor bizonyos márkanevek utónévvé válhatnak (202–210). LEONARDO DI VASTO (régii latin szerzők munkásságára is visszapiantva) a *Cālābrī* ’kalabriai’ népvétet elemzi (605–611). MICHELE GANDOLFI olyan kiindulópontokat (is) keres Luciano Bianciardi olasz író névadási stratégiáinak vizsgálatához, mint a fiatalkori naplók és újságcikkek (613–634). SALVATORE CLAUDIO SGROI (az álláspontja szerint pszeudoanglicizmus) *Quatargate* szó etimológiáját vizsgálja (660–671). Egy kimondottan olasz fantáziánévvvel (*Bandelisco*) foglalkozik (l. még alább is), annak eredetét keresi több írás is (644–659).

3. Névtan – röviden (Minima onomastica). A főszerkesztő egyik rövid „statisztikai” áttekintéséből kitűnik, hogy ez az igen népszerű rovat 2016-ban indult, és máig 400, egykét oldalas, 90 szerző által elkészített írás jelent meg benne (820). Ebben az évfolyamban is több tucat, általában olasz szerzőjű és vonatkozású rövid tanulmány olvasható benne; a közlemények nagy száma miatt ismét csak kiemelni tudunk közülük néhányat. MARIO BONIFACIO északkelet-itáliai, madárnévi eredetű családneveket vizsgál (227–228), valamint folytatja sorozatát az állatnevekkel összefüggő isztriai, szlovén és horvát családnevekről (677). ENZO CAFFARELLI aposztrófot tartalmazó szentneveknek a családnevekben és a helynevekben való jelenlétét elemzi (681). PAOLO D’ACHILLE a szótárakba bekerülő, tulajdonnevekből alakult köznevekről ír (689). OTTAVIO LURATI Ticinóban gyakori, német eredetű mesterségneveket (*Müller*, *Keller* stb.) gyűjtött össze (245). STEFANO VASSERE szintén ticinói, személynévi eredetű helyneveket elemez (717). Elméletibb jellegű PAOLO POCETTI írása a *makro-* és *mikrotoponima* terminusok mibenlétéről (708).

4. Szemele. A kb. 150 oldalnyi ismertetésből csak szemezgetni tudunk. Előjáróban megemlítjük, hogy a közelmúltban elhunyt híres nyelvész, LUCA SERIANNI gazdag névtani munkásságáról több írás is szerepel az évfolyamban; ezek közé tartoznak a nemrég elhunyt nyelvész által gyermekkorában kitalált *Bandelisco* helynévvvel kapcsolatos írások is (461–463, 720–725, 817–818). CARLA MARIA SANFILIPPO Ferrara helyneveiről írt kötetét ENZO CAFFARELLI mutatja be (725–728). Még mindig aktuális FABIO MARRI 2023-as munkája a Covid „olasz nyelvéről”, amelyről MASSIMO FANFANI írt összefoglalót (743–745). A magyar vonatkozások a következők: FÁBIÁN ZSUZSANNA mutatja be mind TÓTH VALÉRIA *Personal names in medieval context* című könyvét (284–285), mind a Névtani Értesítő 44. számát (775–777).

5. Rendezvények. A rovatban több tucat nemzetközi és olasz névtani eseményről szerepel beszámoló vagy előzetes a 2022. július – 2023. november közötti időszakból. Magyar, illetve magyar előadót is vendégül látó konferenciaként a következőkről van rövid beszámoló: az Alkalmazott Név kutatás 2022 című budapesti konferenciáról (említett nevek: BARTHA CSILLA, HATTYÁR HELGA, NAGYNÉ KISS ANNA, PERGER IMRE, SLÍZ MARIANN, SZILÁGYI-KÓSA ANIKÓ, SZTARI BERNADETT; 358); A nevek határai – A névtan határai című, Egerben 2022 novemberében tartott konferenciáról (HARSÁNYI MIHÁLY, KECSKÉS JUDIT, KOVÁCS LÁSZLÓ, RAÁTZ JUDIT, MARIA SARHEMAA, TAKÁCS JUDIT; 365); rövid, angol nyelvű előzetes hívja fel a figyelmet a PPKE (2023. július elején rendezett) Shakespeare-konferenciájára, melynek keretén belül az irodalmi névadással foglalkozó tematika is megjelent (371–372); a 2023 szeptemberében Nagybányán tartott ICONN-konferenciáról szóló beszámolóban szerepel BÖLCSKEI ANDREA, FARKAS TAMÁS, N. FODOR JÁNOS, GYÖRFFY ERZSÉBET, HAUBER KITTI, HOMOKI-MOZGA EVELIN, KENYHERCZ RÓBERT, KOVÁCS ÉVA, RESZEGI KATALIN, RUFF CSILLA, SLÍZ MARIANN, SZÓKE MELINDA és WENDL DÁVID neve és előadásának címe (804–807).

6. Folyamatban levő munkák, hírek, események. A 2022/2023-ban az ICOS által szervezett és távollétben megtartott előadások felsorolásában meg van említve a BRDAR-SZABÓ RITA és BRDAR MARIO által (nov. 10-én) angol nyelven megtartott előadás (383). Az ICOS elnökeként RESZEGI KATALIN neve és elérhetősége többször is megjelenik (380, 383). Az olasz LUISA CAIAZZO (a Potenzai Egyetem anglistikai intézetében dolgozó professzorasszony) lett az American Name Society (820), illetve PAOLO D'ACHILLE a Crusca Akadémia új elnöke (821). Veneto tartomány helyneveinek adatbázisa hamarosan hozzáférhető lesz a nagyközönség számára is (830); készül az antik görög személynevek (835–837), valamint a „német Svájc” családnévatalasza (843).

7. Figyelő. A vizsgálódások a szokásos területeken zajlottak (terminológia, köznevesülés, személynevek, helynevek, utcanévek, márkanevek, transzonímia, irodalmi névadás, névtan az oktatásban, illetve névtani szakdolgozatok, névgyakoriság). Itt most csak a statisztikai figyelő (890–898) felmérésének azt az adatsorát ismertetjük, amely az olasz statisztikai hivatal közleménye alapján adja meg a 2021-ben született, külföldi nemzetiségű gyermekeknek adott nevek listáinak első helyein szereplő neveket. (A fiúknak adott első tíz név az összesített listán: *Adam, Leonardo, Rayan, Amir, Matteo, David, Youssef, Anas, Daniel, Gabriel*; a leánynevek: *Sofia, Sara, Amira, Emma, Aurora, Emily, Jannat, Lina, Giulia, Nour*.) Az egyes nemzetiségek listái jelentős eltéréseket mutatnak (pl. a románok listája: *Sofia, Emma, Sofia Maria, Maria, Melissa, Eva Maria, Giulia*; illetve *David, Leonardo, Luca, Matteo, Gabriel*; a bangladesiek listája: *Fatima, Sara, Ayesha, Maryam, Fatiha, Anaya, Raisha*; illetve *Abdullah, Anas, Arham, Ayan, Safwan, Zayan, Ayman*).

8. Játék a nevekkal. Ennek az inkább tréfásnak szánt rovatnak az írásai nem tudományos jellegűek, hanem a névállomány érdekességeit vagy játék témájaként is alkalmazható jelenségeit, összefüggéseit, névcsoportjait mutatják be. Ezúttal 68, a telefonkönyvi adatokon alapuló gyakorisági sorrendet is feltüntető tematikus-szemantikai kategóriába sorolva szerepelnek a leggyakoribb, legismertebb családnévek (pl. élteljeségek neve, állatokkal kapcsolatos név, vallási, orvosi, autós, csillagászati, földrajzi,

pszichológiai, politikai, címertani eredetű, jellegű családnevek). Például drágakövek és ékszerek neve családnévként (a szám az előfordulás gyakoriságát jelöli): *Rubino* 5525 ('rubint'), *Corallo* 1322 ('korall'), *Granato* 1300 ('gránát'), *Gemma* 987 ('drágakő'), *Spinello* 974 ('spinell'), *Anelli* 904 ('gyűrűk'), *Perla* 561 ('gyöngy'), *Diamante* 359 ('gyémánt').

9. Nekrológok. A RION. ezen évfolyama a következő névkutatókról közöl megemlékezést: Luca Serianni (1947–2022), Elixio Rivas (1915–1922), Volkmar Hellfritsch (1935–2022), Fiorenzo Toso (1962–2022), Luciano Agostiniani (1939–2022), Gabriele Iannaccaro (1963–2022), Michael Falk (1931–2022), Bertie Neethling (1947–2022), Gabriele Rodriguez (1961–2022), Friedhelm Debus (1932–2023), Paul Fabre (1935–2023), Joan F. Lopez Casasnovas (1952–2022).

10. A 2022. év olasz névtani bibliográfiája. A 2022-ben megjelent, elsősorban olasz vonatkozású publikációk listáját ismét a RION. főszerkesztője, ENZO CAFFARELLI vezeti (937–940, 1046–1048).

FÁBIÁN ZSUZSANNA

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3597-8773>

ELTE Eötvös Loránd Tudományegyetem

Bölcsészettudományi Kar

Namenkundliche Informationen 115. (2023)

Szerkesztők: MICHAEL PRINZ – GERHARD RAMPL – INGA SIEGFRIED-SCHUPP.
Deutsche Gesellschaft für Namenforschung e. V. – Philologische Fakultät der
Universität Leipzig, Lipcse. 466 lap

A Namenkundliche Informationen 115. számának nagyobbik részét a Névtudományi Munkabizottság 17. ülésén 2022. október 8–9-én Zürichben elhangzott konferencia-előadások teszik ki: egy bevezető, illetve tizenegy írás jelent meg ebben a tematikus részben. Ezek mellett hét tanulmányt és két ismertetést tartalmaz még a legfrissebb szám.

A konferenciatanulmányok önálló egységet alkotnak, melyet LUDWIG RÜBEKEIL és MARTIN HANNES GRAF szerkesztett, és ők írták ennek a résznek az előszavát is (13–16). A konferencia szekcióinak megfelelően a tanulmányok is két részre oszlanak: az őstörténeti, illetve a korai történeti időszak vizsgálatára. Az első rész alaptémája így a rekonstrukció, a másodiké pedig a hagyományozás problematikája. Ezek az egységek további blokkokra tagolódnak.

Az első blokk írásai a legrégebbi névréteg megismeréséhez kapcsolódnak. A cikkek sorát HARALD BICHLMEIER programadó írása nyitja (17–38): a szerző amellett érvel, hogy az óeurópainak tekintett víznévállományt újra kell értékelni a modern indogermanisztika módszereivel. Azt az eljárásmodot, amellyel az óeurópai víznév körbe vont neveket magyarázni, értelmezni szokás, BICHLMEIER erős kritikával illeti, sőt egyenesen tudománytalannak tekinti: véleménye szerint e rekonstrukció során ún. szellemtövek